I r

Serie I - Statuti - N. 1

ARCHIVIO STORICO DEL COMUNE SPOLETO

Iv

ARCHIVIO STO^RICO DEL COMUNE ✠ SPOLETO ✠

IIv

Precepta inquisitoris heretice pravitatis

Cum ex officio nobis iniuncto teneamur hereticam pestem de provincia nobis commissa extirpare. ideo nos frater Matheus Theatinus de ordine minorum inquisitor heretice pravitatis in administratione sancti Francisci a sede apostolica constitutus precipimus et mandamus vobis domino Arcono domini Phylippi. domino Andree domini Guidi. domino Carulo domini Quintinis(?). domino Francisco Pauli. domino Maneta(?) Albrici. Andriptto domini Rainaldi. Thomassitto Rucchisani. Capitie(?) Phy[lippi]. Cittadono Pauli. Symonitto Saiane(?). Spoletono Paluncii(?). Thomassitto Seccardi(?) statutariis et correctoribus statuti communis Spoleti pro anno futuro. sub pena centum florenorum auri pro quolibet vestrum committenda. quod statuta papalia et leges imperiales olim facta vel facte contra hereticos eorum credentes et fautores et receptatores et quocumque modo complices eorundem omnino in ordine statuti communis Spoleti pro anno futuro ponatis et conscribi faciatis. De eodem

Item precipimus et mandamus vobis sub eadem pena quod in predicto statuto apponatis et scribi faciatis quod potestas. capitaneus populi et officiales omnes communis Spoleti quocumque nomine censeantur iurent observare constitutiones papales et leges imperiales factas contra hereticos credentes receptatores et complices eorundem. et eas observare teneantur precise et facere observari et ipsi etiam penitus observent. et quod omnes et singulas sententias latas et ferendas contra hereticos sive credentes et fautores eorum. ac mandata facta et facienda per inquisitores qui pro tempore fuerint seu per aliquem eorum executioni mandabunt bona fide sine fraude aliqua. Et quod potestas consul sive capitaneus populi et omnes alii officiales [quocumque] nomine censeantur teneantur precise removere et facere removeri omnia edificia et depicturam vel scripturam(?) et quodlibet aliud in commemorationem seu in lapidibus sive lignis vel quibuscumque aliis sint super casalibus domorum destructarum et destruendarum occasione heretice pravitatis tam per episcopum quam inquisitores quod si non fecerint vel facere neglexerint ex nunc in scriptis vos omnes et singulos tamquam fautores et defensores hereticorum auctoritate nobis concessa excommunicamus in scriptis et excommunicationis vinculo innodamus. De eodem

Item precipimus et mandamus quod constitutiones papales et imperiales factas et promulgatas contra hereticos et credentes fautores eorum complices apponi seu scribi faciatis in in dicto statuto omnes per ordinem sine aliqua intermissione et predictas constitutiones ligari faciatis in fine statuti. De eodem

Item apponatis et apponi faciatis in dicto statuto statutum in hac forma. De eodem

Item statuimus et ordinamus quod potestas et sui officiales constitutiones papales et leges imperiales ligatas in statuto habere teneantur usque ad finem eorum officii nec solui patiantur aliquo modo vel causa. De eodem

Item precipimus et mandamus vobis statutariis et notariis infrascriptis sub dicta pena apponatis et apponi faciatis in statuto quod fit pro anno futuro capitulum in hac forma.

Item statuimus et ordinamus quod potestas et sua familia et omnes officiales communis Spoleti teneantur precise observare et observari facere omnia et singula precepta que et qualia frater Matheus inquisitor heretice pravitatis per se vel per alium fecerit vel fieri fecerit occasione inquisitionis heretice pravitatis vel occasione sui officii vel circa ipsum officium. Et si potestas fuerit negligens vel non servaverit precepta facta et facienda per dictum fratrem Matheum vel per alium eius mandato solvat et solvere teneatur de salario suo centum libras pro qualibet vice que communi Spoleti applicentur. Si alius officialis negligens fuerit et non servaverit predicta precepta facta et facienda solvat et solvere teneatur quinquaginta libras nomine pene. que dicto communi applicentur. Et nullus teneatur eidem potestati vel suo iudici in suo officio obedire [illegible] et nulla sententia vel sive [illegible] lata vel late

per eum lata uel late ualeat uel ualeant immo
nullius sint momenti. Et si quod preceptum per eandem
potestatem factum fuerit non teneat non ualeat nec per
ceptum non sinat executioni mandetur et similiter per
ceptum iudicis uel alterius officialis quod fecerit
non ualeat non teneat non executioni mandetur et
hoc capitulum sit precisum nullo alio capitulo statuti
uel breuis pretermissis non obstante. immo istud
capitulum semper maneat firmum et ratum. et si quod
cet contrarium uel ad ipsum sit nullius momenti
quod capitulum tolli minui uel mutari non pos
sit per consilium uel per capitaneum artium et soci
etatum uel arengam uel aliam formam congre
gationem uel per ordinamenta aliqua. de eodem

Item precipimus et mandamus uobis omnibus et singu
lis sub pena excommunicationis quam in uos et quemlibet
uestrum ferimus in his scriptis. Et sub pena cen
tum florenorum auri pro quolibet uestrum ut ipsos sta
tutis apponi et scribi faciatis ut omnia statu
ta et reformationes consiliorum uel reforma
tiones potestatis et officialis sui facta uel facta
fienda uel fiendas impedientia uel impedi
entes obuiantia uel obuiantes inquisiti
onis officio quoquo modo directe uel in
directe ipso facto sint irrita et cassa et nul
lius momenti. Et quicumque ipsa uel ipsas ob
seruauerit uel obseruari fecerit ipso facto sit
priuatus omni officio suo quod habet et nichilomi
nus incurrat penam centum florenorum auri
pro medietate comuni Spoleti applicandam. de eodem

Item requirimus et monemus uos notarios scilicet Mar
chisanum Stephani. [illegible] [illegible] Sca
[illegible] et [illegible] [illegible] et precipimus uobis quod omnia
[illegible] scribatis in statuto comunis Spoleti quod
fiet pro anno futuro sub pena excommunicationis et
priuationis uestri officii et sub pena quinqua
ginta librarum pro quolibet uestrum quas penas
uolumus incurrere uos ipso facto si mandatis
nostris fueritis contradictores et quod nullum statutum
ibi apponatis uel apponi permittatis quod sit
contrarium predictis uel officio inquisitoris uel
inquisitionis quoquo modo. de eodem.

Item precipimus et mandamus uobis predictis notariis
et cuilibet uestrum quod predicta precepta et moni
tiones et si que per nos fratrem [illegible] inquisito
rem facta uel facte scribatis et in publicam for
mam redigatis quod si non feceritis uel facere ne
glexeritis in toto uel in parte exnunc in
scriptis uos omnes et singulos tamquam fauto
res et defensores hereticorum auctoritate nobis con
cessa excommunicamus et excommunicationis uinculo inno
damus.

Incipit statutum com. Spoleti.

In dei nomine sancte et individue trinitatis patris et filii et spiritus sancti amen. Ad honorem et reverentiam omnipotentis dei et gloriose marie semper virginis matris eius et omnium sanctorum et sanctarum dei et ad honorem et reverentiam sancte Romane ecclesie ad salvatem et bonum statum pacificum et tranquillum Civitatis com. et districtus spoletis.

Hoc est statutum Civitatis et com. spoletis factum correctum et ordinatum per prudentes viros dominum Argone dni phylippi. per dnm Andream dni Guid. dnm Francessum pauli odoris. dnm Carlu dni Marcuc. dnm Marcute dni albrici. Andreutiu dni Ranaldi. Capitia phylippi. thomassium Rucchisani. Cittadinu pauli. thomassitu phylipponi. Spoletonu herrici. et Bonjouitu sauine statutarios electos et assumptos per com. spoleti tempore potestarie Nobilis et sapientis viri dni Ancimanelli de Antermunellis de luca honorabilis potestatis et Capitanei Civitatis predicte ad ordinandum et corrigendum statuta dicti com. pro anno proximo venturo initium recepturo in proximis kalendis Jan. et duraturo usque ad alias kalendas ian. proxime subsequentes. sub annis dni millesimo ducentesimo nonagesimo sexto indictione nona tempore dni bonifatii. pp. octavi.

De officio et electione et salario potestatis et suorum officialium.

In primis statuimus et ordinamus quod potestas com. spoletis pro sex mensibus proximis futuris eligatur hoc modo quod per consiliarios supracapitaneum seu aliquos ipsorum infra octo dies post correctionem statuti et breviis publicatur in generali consilio in quo ad minus sint ducenta homines de qua provincia debeat esse potestas com. spoletis pro dicto tempore sex mensium incipiendo in kalendis ian. proxime venturis et de salario et familia et equis ipsius potestatis et facta deliberatione de qua provincia esse debeat et de ipsius salario et familia et equis deliberetur et reformetur in eodem consilio de modo et forma et tempore sue electionis et de representatione facienda ipsi potestati dummodo dictus potestas habeat et habere debeat et secum ducere et tenere tres iudices et unum socium et sex notarios bonos et expertos et exercitatos quorum unus notarius scribat et scribere debeat omnia acta .s. citationes relationes exbandimenta petitiones terminos testes et totum processum prime scripture et si alius notarius scriberet non valeat nec teneat de prima scriptura. Quorum iudicum unus sit ad maleficia cum duobus notariis. alius ad deposita sit et ad alia civilia. tertius iudex cum uno notario sit ad executores et exactores depositorum et collectarum et aliorum proventuum pertinentium ad com. et ad omnia alia et singula exercenda que sibi commissa fuerint per potestatem et consilia com. spoletis. quartus notarius sit ad scribendum omnes et singulos introitus et exitus et expensas com. una cum alio notario ad officium camere deputato. Qui vero potestas debeat venire ad ipsum regimen et esse in civitate spoletis cum tota dicta familia sua suis expensis et forma. octo diebus ante initium sui regiminis. et omnia sua expensa et forma

ut continetur prout infra continetur in libro quarto. Et quod dictus potestas non possit esse de aliqua terra existente non de terra unde erit potestas vel capitaneus

Cum tempore electionis erit ad regimen civitatis Spoleti
nec eius districtu per aliquos qui tunc temporis
fuerit officialis nec aliquis qui sit expulsus
de terra sua occasione partis, vel alia occasione
erit exbanditus de terra sua, vel de terra in qua
erit aliquis spoletanus ad aliquod potestarie vel
capitanie officium tempore electionis. Et fiat electio
unius potestatis tantum vel primi secundi et tertii
vel plurium prout iam dicto consilio placuerit,
videlicet quod si primus non acceptaverit electionem
de se factam tunc tantum debeat esse secundus et
fiat sibi protestatio de qua presentatione accep
tatione vel renuntiatione fiat publicum instrumentum et ita
fiat de tertio et aliis si plures elegerentur. Qui
electus in potestatem debeat ipsum officium accep
tare vel renuntiare infra duos dies postquam fu
erit presentata electio. Et si infra duos dies non
acceptaverit ut dictum est et non venerit in ter
mino sibi dato ei electio et presentatio sibi facta
sit nullius valoris. Et quod ipsam electionem nul
lo modo acquirat. Et dictus potestas finito suo officio
cum tota sua familia personaliter stabit octo diebus
in civitate Spoleti ad reddendum sui officii rationem
cum terminum minui vel mutari non possit in con
silio vel arenga. Et dictus electus in potestatem dictum of
ficium acceptabit veniet tunc et tenetur debeat
in terra sua vel loco ubi eum acceptare contigerit
quod veniat ad civitatem Spoleti octo diebus an
[illegible]
[illegible]
[illegible]
suo cum et de licentia consilii generalis fuerit con
cessum. salvo quod de licentia dicti consilii aliquis suum
famulum possit mittere seu familiarem extra
districtum Spoleti. Et quod stabit finito suo officio

[illegible]

ad reddendum rationem coram rationatoribus dicti
comunis cum sua tota familia. Et quod potestas nec aliquis
officialis non possit nec debeat rationari de
rationibus suo officio et si fecerit rationari ad
mittat de suo salario centum lib. cort. Et qui
cumque dixerit seu consiliatus fuerit quod ratiocinetur
durante officio condempnetur in lib. centum. Et quod potestas
futurus teneatur et debeat facere inquisitionem et
condempnare. Et quod finito officio potestatis nullus co
medat nec comedere debeat cum ipso potestate in hospitio
ubi moratur dicta potestas vel alibi nec cum familia
ipsius potestatis qui fuerit in generali consilio seu maiori
condempnatus vel ab solutione ipse potestas et sua fami
lia. Et postquam venerit Spoleti antequam descendat de equo de
scendat iurabit ad statuta clausa et ad alia
que continentur in litteris sibi transmissis per elec
tores aut sufficientes potestates pro aliis secundum in
sibus ponatur in consilio maiori infra octo dies
introitus sui aptis et procedatur et fiat ut
in primus scriptis mensibus ut supra est consilium.
Et iurabit potestas et eius familia ut inferius
continetur. Et si contigerit potestatem non venire per
sonaliter ad regimen supradictum termino sibi dato vel
in ipso regimine non stabit toto tempore sui regi
minis personaliter impeditus exercere suum consi
tuum vel alia quacumque de causa quod debeat sibi et
suis heredibus sufficient de suo salario pro rata
portione tanti quo stetit personaliter in civitate Spo
leti ad suum regimen exercendum. Ita quod si non ve
nerit personaliter ad civitatem Spoleti sibi et suis
heredibus vel officialibus nec aliquis dicere nulla
tenus acquiratur. Nec debeant que in litteris
continentur.

De iuramento potestatis et sue fa
milie.

De iuramento potestatis et sue familie

Ego potestas comunis Spoleti iuro ad sancta dei evangelia

gelia corporaliter tacto libro promitto et convenio
tibi tali recipienti nomine communis Spoleti bonum regi
mi civitatis Spoleti et eius districtus bona fide
sine fraude remoto hodio amore et omni mala et pra
va suspitione tempore mei regiminis et observare et ob
servari facere omnia et singula capitula statutorum ordi
namenta et reformationes communis et brevis populi et
conservare iurisdictiones civitatis Spoleti et eius
districtus et accrescere bona fide sine fraude.
Et observare constitutiones papales et imperiales
editas contra hereticos. Et non observare vel observari
facere aliquod statutum contra libertatem Romane ecclesie vel
ordinamentum et stare et morari ad ius reddendum
et facere stari et morari iudices et notarios ad ius red
dendum horis debitis necessariis et consuetis. vi
delicet a mane usque ad tertiam et post comesti
onem usque ad vesperas. Et quod potestas faciat ob
servari omnia statuta officialibus civitatis Spoleti et
credentiam teneri et quod salario constituto pro me
et mea familia salario communi ordinato non pe
tam nec accipiam per me vel per alium.

Item iudices milites et notarii et tota sua familia
iurent sub hac forma et forma accedentes et observare
omnia que ad eorum officium pertinebunt. **De e**
lectione iudicum et notariorum civilium curie communis.

Item quod electores potestatis eligant tres iudices
curie et civilium et tres notarios de curia Spole
ti qui iudices et quilibet ipsorum possint cogno
scere et diffinire causas et questiones civiles a decem libris
supra et non infra nisi de partium processerit voluntate
et quilibet iudex habeat unum ex dictis notariis specia
le si sint sibi suspectus quo casu notarius alte
rius iudicis possit eligi in dicta causa. Addimus
huic capitulo. quod electores potestatis si fiat electio
in curia quod ipsi electores in continenti eligant
iudices et notarios curie quorum officium duret quan
tum durat sive durabit officium potestatis. Et
si contigerit quod electio officii potestatis remitteretur
ad officium vel ad expendendas personas quod officiales
vel speciales persone non eligant nec eligere debe
ant iudices vel eorum notarios sed ipsa electio remit
tatur ad manus consilii. Adhuc ut iudices et
notarii curie non sedeant ad ius reddendum sed quili
bet sedeat per se cum suo notario specialiter habeat suum
specialem locum in palatio communis Spoleti vel sub por
ticu dicti palatii vel in palatorio dicti palatii
vel in salis seu sedilibus que sunt iuxta dictum
palatium communis divisim ab aliis et non alibi et si ali
bi redderet ius in locis predictis non valeat
nec teneat. Et unusquisque iudex habeat
suum notarium solum qui scribat omnia acta et acti
tata coram suo iudice tantum et si scriberet
acta alterius iudicis non valeat nec teneat
ipso iure. **De electione [illegible]**
[illegible] et notariorum [illegible].

Item statuimus et ordinamus quod potestas infra octo
dies introitus sui regiminis faciat congrega
ri arengam vel contionem in qua quelibet
vaita vadat per se ad partes et quot homines
fuerint de ipsa vaita in ipsa contione congre
gati ad totum tot fabe in uno galerio
mittantur inter quas sint tres fabe nigre
et alie albe quo facto vadant ipsi homines
ad partes et mittantur. et qui habuerint
nigras remaneant. habentes vero albas
recedant et postmodum omnes habentes fa
bas nigras vadant ad galerium in quo
sint duodecim brevia scripta et singula quan
tum non scripta duodecim habentes bre
via scripta eligant omnes per duas partes

No. tantum debet ad ius reddendum horis in statutis.

simul

De electione [illegible]

Addimus

IV

[illegible]

eorum potestas castrorum. solum de civibus habitan-
tibus et collecta solventibus civitatis Spoleti
et consiliarii speciales sive vicarii(?) silicet de
qualibet vaita duos et notarii vaite silicet
de qualibet vaita et debeant ipsam electionem
facere cum iuramento(?) dissidant(?) et quod potestas non permittat
quod aliquis loquatur alicui de electoribus nisi
fuerit primo dicta electio celebrata. que fiat et bre-
via per aliquem religiosum debeant fieri. quarum
vaite et notarii nullus possit esse iterum usque
a quinque annis et aliquis possit habere eodem anno
nisi unam senioriam tantum. Et qui fuerit aliquis se-
nioria districtus Spoleti inde ad tres annos
ab ipsis regiminibus castrorum prorsus(?) sit ex-
clusus in eodem castro. **Quod consiliarii generales eligantur per consiliarios speciales.**

De electione consiliarium generalium fiendo per consiliarios speciales

Item statuimus quod potestas cogat consiliarios speciales
infra octo dies postquam intraverit eorum officium
eligere consiliarios generales consilii. videlicet quod
duo vaite eligant decem consiliarios de
vaita ipsorum bonos homines et amicos communis Spoleti.

De pluribus officialibus

De pluribus officialibus eligendis.

Item statuimus quod nullus electus alicui officiali
eligat aliquem qui secum fuerit in aliqua electione
nec patrem filium nec fratrem carnalem alicuius eorum
electorum et si eligerit aliquem supradictorum silicet
patris filii et fratris carnalis ipsa electio non
valeat nec teneat sed sit ipso iure nulla.
Item nullus possit habere in civitate vel burgo
eodem anno nisi unum officium tantum de quo re-
cipiat salarium per totum annum. salvis consi-
liariis generalibus et specialibus consilii communis et plebis et
tribus iudicibus curie et notariis vaite et cur-
sorum(?) camerarii. **De electione officio et sala-
rio baiulorum communis Spoleti.**

De electione officio et salario baiulorum communis Spoleti

Item statuimus et ordinamus quod eligantur per consilium
speciale in civitate Spoleti. sexaginta baiuli. si-
licet in qualibet vaita quinque et non plures. qui pos-
sint esse tam de civitate quam de comitatu. dummo-
do de forensibus non eligantur vaite(?). Et eligantur
qui decentes(?) et non cives(?) si habitare in-
veniuntur. Qui baiuli debeant facere citationes
et relationes et alia que ad baiulorum officium per-
tinere noscuntur. Qui baiuli et quilibet ipsorum
habere debeant expensis communis guulgemettas(?) de pan-
no rubeo cum armis communis quas placuerit potestati
et sibi videbitur operorum(?) quod portet(?) conti-
nuo directa per civitatem et comitatum ipsius. Quo-
rum baiulorum nullus possit esse procurator alicui
et si fuerit non valeat nec teneat. Qui pro
eorum officio ad arbitrium potestatis persistent(?).

De eligendis extimatoribus equorum domini potestatis

De eligendis extimatoribus equorum domini potestatis.

Item statuimus et ordinamus quod per consilium speciale eligantur
duo homines boni et legales. qui extiment equos
potestatis infra primum mensem sui regiminis. a
communi nullum salarium accepturi. quorum equorum
duo extimentur per unumquemque .lx. lib. et non ultra et
quilibet aliorum usque in .xxv. lib. et non
plus. et equus qui non fuerit extimatus
non sit ad resicum communis. Et pro equis quos
potestas in civitate et districtu Spoleti ut ins-
tituit(?) communis non tenetur nichil pro emendatione
fiat nec fieri debeat. **De eligendis extimato-
ribus equorum et aliorum animalium que prestantur ad vecturam.**

Item quod per consilium speciale eligant duo homines qui
extiment omnes equos ronzinos et mulos
qui prestantur et locantur ad vecturam et
prius iurent ad sancta dei evangelia facere bona
fide. **De baiulis et vallariis eligendis per
villas communis Spoleti.**

De electione et salario(?)

It q potas faciat fieri in villis baulos et val
darios hoc modo videlicet q congregatis o
hoibus villaru ad sonu campane vadat qui
libet ad cappellam et pro singulis hoibus
qutatu unu granu fabe int quas sint
x tres nigre et alie sint albe et ille qui habuit
faba nigra stet qui no alia recedat et illi
tres vl maior pars ipor eligat baulu
et valdarios de ipa villa et habitantibus in
ea o in no sint eius spoletani et bonos et lega
les an q discedat et nullus eligat patre si
lui vl fratre carnale vl alig qui habitet
in eade familia alicui vl aliquor sup dicto
rum electoru. Et qui eligerit alig sup dictor no
valeat nec teneat et ipa electio ipo iure sit
nulla. Et ille qui uno anno fuit in eode offo
n possit ee anno seqnti. Et q nullus qolendi
narius possit eligi in baulu et valdar. Qd
unus bon ho eligatur ad custodiam cuiuslib fontis.

It q potas primo mse sui regiminis faci
at poni et eligi in quolibet fonte facto et fa
ciendo in civitat spolet de aqua vallecle et
cuilibet alterius aque unu bonu hoiem
de magis dinaccentibus qui ho
debeat deputari ad custodia dci fontis et tere
cor ipor fontiu qui sut circa vl iuxta ipos
et et oium alior fontiu qui sut vl fieret i
dca civitat. Et si eet in aliquo occupate pos
sit ipam occupatione revocari et facere revoca
ri prout sibi videbit expedire. De uno bono
hoie eligendo q psit sup aqductu aq vallecle.

It statut et ordinat q potas faciat eligi in primo
xij mse sui regiminis faciat eligi in consilio gene
rali unu bonu et legale hoiem qui psit sup
aqueductu aque vallecle avena usq ad fo

tem platee fori et sit manit et ipm aqueductu
faciat actari et reparari quoties opus fuit et
actatu retinere ita q tpe pluviaru ipa aqua
no fiat turbida et q in ea fieri no possit alig
turpitudo cui ordinetur salariu ut placuit co
silio gnali. Ite eode modo eligatur unus qui
psit aqueductus et aque caligonis. cui et ipm
consiliu debeat salariu ordinare.

De electione cam coits spoleti.

It dicitur q potas faciat in maiori consilio
quindecim diebus an fine sui regiminis fieri xiij
et eligi et procurare camer pro anno seqnti qui ca
merarius sit religiosa psona. De phibi
tione officialium tam civium q forensium.

It q nullus officialis com spolet civis vl
forensis possit ee in eode officio in civitat vl
districtu spolet qui fuit anno proximo elap xiiij
so exceptis consiliariis gnalibus et pti baiul
et custodibus. salvo q si placuit consilio gnali xiiij
n sint ducenti hoies ad minus vl maiori par bonu
ti eor q dispensari valeat presens
capitulu tantu ad boffulos et pallutarios du
modo de potat et capitan et eor officialibus
aliquo modo dispensari no possit. Qd qn elec
tio alicui officialis fca n valet qlr ad alia pcedat. bonu
It quicumque de civitat et districtu spolet fuit ele xv.
ctus ad aliqd officium in aregata et talis elect
ee no potuit in officio ad quod eet electus aliq xv
de ca. q si iterato fieri oportebit fiat sola in
consilio generali. Qd nullus minor xviij
annor n psit ire ad fabas.

It q nullus minor decem et octo annor possit xvj. xvj
ire ad aregata ad fabas alicui officialis et
post electionis celebrande.

De officiali electo in duobus officiis.

Item quicumque fuerit electus in duobus officiis possit.
unum eorum recipere et aliud recusare quo officio
acceptato durante aliud officium habere non possit in
civitate. exceptis consiliariis quibuscumque. offi-
xvii xvii tium vero iudicatus curie vel consilii specialis
acceptare nolenti neminem posse cogi. Si vero
aliquis iudex vel notarius ad officium curie vel ra-
tionarie eligeretur possit illud renuntiare. Si se
absentare voluerit extra civitatem ad aliud ru-
ra officium. Si quidem absens fuerit per octo dies
alium loco sui faciat potestas infra quinque dies
substitui in consilio generali. cum pro facto comunis fuerit
absens vel tempore feriarum et in absentia iudicis
et donec alius substituatur comunis non cu-
rat aliam. Et nullus possit esse rationator
iudex vel notarius ipsorum sindicus vel advocatus
qui sindicari debet exceptis consiliariis generalibus.

De electione futuri capitanei.

Item statuerunt quod de electione futuri capitanei proponatur
xviii xviii in consilio duobus mensibus et dimidio ante finem re-
giminis presentis capitanei et ibi tractetur de for-
ma et modo eligendi. et de salario et familia
ipsius et tempore sui regiminis quod officium duret
per sex menses. Qui cum sua familia debeat conti-
nuare Spoleti suum officium exercere cum sua fa-
milia nec se debeat absentare nisi pro factis comunis
sine licentia consilii maioris. Et finito suo
officio ipse cum suis officialibus et familia
debeat esse continue octo diebus ad reddendum
coram rationatoribus in fine sui officii rati-
onem. Qui rationatores post officium capitanei
iam finiti eligi debeant et ordinari in maiori
consilio prout ipsi consilio placuerit. Qui capitaneus
comune aggravaverit et eius familia non possit es-
se Spoleti nec eius districtu. Additum est huic capitulo.
quod nullus capitaneus possit nec debeat eligi in potestatem
pro anno futuro vel pro aliquo tempore. et si eligatur
eius electio non valeat nec teneat. et si fieret. ca-
pitaneus condempnetur in centum lib. cort. Et qui
eum elegerit puniatur similiter in centum lib. cort.
et quod reddat rationem et stet ad ratiocinium tam-
quam potestas et sicut stat potestas quod non ratiocinetur
durante suo officio

Quod nullus officialis comunis Spoleti possit esse de ducatu. bonum

Item statuerunt quod nullus officialium forensium comunis Spoleti xviiii
possit esse de ducatu Spoleti salvo quod notarius xviiii
camere remaneat in providentia consilii

De iudice eligendo super civilibus questionibus.

Item quod potestas teneatur unum de suis iudicibus
ponere et ordinare ad ius reddendum super civilibus
questionibus de quibus apparet vel non xx.
apparet publicum instrumentum. alium vero iudicem
ponere debeat super criminalibus et male- xx.
ficiis et processibus et super eis. Quorum quilibet
liber possit cognoscere de suspecto tutore

De electione unius notarii forensis qui sit viarius.

Item statuerunt et ordinaverunt quod eligatur unus notarius
qui sit forensis per consilium generale cuius
officium duret per totum annum. Sit autem eius of- xxi
ficium reparari facere et aptari omnes vias in pu-
blicas que manuales intus et extra civitatem.
et facere ea que sibi pro utilitate viarum
expedire videbuntur. possit et scribere omnia
que ad ipsum officium pertinebunt et valeat
et teneat quod per eum scriptum fuerit sicut
per alium notarium publicum scriberetur. possit etiam nota viario.
dictus viarius imponere penas et bannum
occasione sui officii usque in decem lib. cuilibet
speciali persone et usque in xxv lib. cort. cuilibet
universitati. possit etiam ipse ferre sententias

et qualibet ipsorum condepnare prout sibi vide
bitur occasione sui officii expedire. cuius sindi
catus teneatur et condepnationes quas fecerit
faciat ad manus camerarii deuenire. Et sit
salarium dicti vicarii pro toto anno. libre quinqua
ginta denariorum cortonensium quod sibi soluere faciat potestas quo
liber tribus mensibus pro rata ut perueniet. et nichi
lominus tamen quilibet possit habere et tenere in
domo sua quattuor familiares. dummodo nul
lum ingobernamentum possit fieri communi cortonensi uel
motus. Teneatur autem dictus vicarius et viarius pre
nominatus habere et tenere omnia et singula statuta de
suo officio loquentia. Et facere fieri omnia et singula que
in statutis continentur. Et que per adiacentes
uel maiorem partem ipsorum ordinarentur expen
sis ipsorum ad ianuam. additum est huic capitulo quod dictus
viarius principaliter faciat actari istas stratas
principales. scilicet a ianua Crucis usque ad
pontem sancti gregorii bene cum fossatis utroque
et cum amplitudine que debet esse. Et a planca
usque ad stratam pontis sancti gregorii. Et
a sancto antonio intus usque ad ciuitatem. Et a sancta
maria de scirtura intus usque ciuitatem et in
usque ad ciuitatem. Et a domo burlingorum paganorum
usque ad plateam fori quatenus reactetur
via que est deuastata et non extorqueat de fiant
expensis ad ianuam. Et a porta peragina usque
ad plateam sancte marie. De duobus bonis hominibus
eligendis. ad mundandum platheas fori et sancte marie.

Item statutum est quod in fonte fori et platee sancte marie fiant
et pro quolibet ipsorum fiat unus per consilium spe
ciale cum salario consueto qui teneatur mundare
dictos fontes. scilicet quilibet suum saltem quolibet
mense semel et plus si oportuerit et possint et
teneantur accusare quemlibet facientem turpitu

dinem in fonte et habeat medietatem pene contente
in statuto posito in libro tertio sub rubrica de
pena facientis turpitudinem in fonte. cuius denuntiationi
plena fide dicatur adhiberi cum dicto suo uno teste.
De electione notarii reformationum. et de eius
officio et salario ordinando.

Item statutum est quod notarius reformationum non possit esse de fa
milia potestatis. nec capitanei nec de terra unde est
potestas uel capitaneus nec habitare cum aliquo ipsorum
et eligatur in maiori consilio uel generali. xxiii
et sit forensis cum ordinetur per dictum consilium
salarium. qui teneatur et debeat scribere omnes
et singulas reformationes consiliorum. et in
strumenta sindicatus que oportuerit debeat scribere se
parata ab aliis scripturis. Quarum liber rema
neat in communi et ipsum cum aliis reassignare
debeat camerario communis cum aliis libris. Non xxiii
debeat comedere cum potestate uel capitaneo nec
cum aliquo ciue spoletano. Et omnia et singula
scribere et facere sine salario aliquo. que sibi
per omnia in consilio committentur de cuius electione ponatur
in dicto consilio per unum tantum ordinandum ante fi
nem officii notarii reformationum cuius officium
durare et durare debeat ad voluntatem con
silii maioris. Et si dictus notarius contra predicta fecerit
non seruando suum capitulum puniatur et condepnetur
per rationatores communis in decem libris cortonensium quotiens
contra per ipsum factum fuerit. et finito suo officio
debeat stare personaliter in ciuitate spoleti quinque
diebus ad reddendam sui officii rationem. Et ha
beatur pro suis expensis quod sibi in litteris de
claretur. De iuramento parisiorum et adequationis pretiarum

Item teneatur potestas primo mense sui regiminis xxiiii
congregari facere omnes parisios et curatores xxiiii
pretiarum communis ad equandum in quibus ponatur

anulus ferreus a quolibet capite. cum parti
seri possint congnoscere et terminare omnes con
fines terminorum. Et questiones maiorum fossarum
limitum cursum aquarum arborum murorum et sal
liciorum et aliorum que ad partiserios pertinent no
scuntur. Et determinare consueta. Et omnia predicta dif
finire. Et quilibet teneatur cuilibet ipsorum ob
bedire sub pena per ipsum partiserium imposita. que
pena potestas teneatur exigere. et in comunis com
mera et utilitate convertatur sine condepnatione
aliqua si partiseriis grandius non fuit obtenta
tum et si ipsi partiserii in eorum officio fraudem
comiserint vel fuerint negligentes per potestatem
pro vice qualibet puniantur in xxv. lib. cort. Et
ipsi partiserii et quilibet eorum faciat cogere testes
ad testimonium ferendum et ipsorum dicta recipere. ba
na et penas imponere usque in sex centum et sen
tentias ferre in eorum officio et circa ipsorum of
ficium. Et quod per ipsos vel per alterum ipsorum factum
fuit occasione eorum officii valeat et teneat et
hoc capitulum locum habeat in preteritis et futuris
de mercede et salario ipsorum quam recipere debeant
per modiolum et de eorum mattio remaneat
in provisione consilii generalis comunis spoleti
additum est huic capitulo. videlicet quod partiserii
possint sindicari. tamquam iudices curie. et quod
potestas teneatur et debeat ponere et mittere
in maiori consilio de salario dando partiseriis
ad voluntatem dicti consilii ad bussulas et pallut
tas. **Quod eligantur duo banditores per consilium generale.**

xxv xxi. Item statuimus et ordinamus quod per consilium generale eligantur
duo banditores vel precones comunis ex hiis ta
tum qui modo sunt de civitate spoleti et vadant
equites et quilibet ipsorum habeat et teneat unum
equum infra tum comunis et pro ipsorum officio honori

fice exercendo pro eo salario quod decreverit consilium
generale duraturi in prefato officio per totum annum
cum teneantur et debeant bannire et facere
omnia et singula banna et bannimenta et exbandimen
ta et rebandimenta promulgantes et proclamati
ones et exclamationes et citationes et omnia et sin
gula ea que ad officia banditorum comunis spoleti
pertinebunt. Et eis et cuilibet ipsorum vel eorum fuerint
per potestatem et capitaneum et consules comunis imposita
equites et comissa. ita tamen quod non possint aliquod
aliud nisi ea que ad officium comunis noverit pertinere
quorum relationibus tam in bannitis quam exbandimentis
et rebandimentis et omnibus aliis eorum officio co
missis detur et habeatur plena fides. ita ta
men quod ipsi banditores vel aliquis pro eis co
modet nec dare debeat equos ad vecturam sine
licentia potestatis. ad penam centum sol. cort. quoti
ens contrafactum fuit per aliquem ipsorum. additum. videlicet
quod quilibet banditor habeat equum suum continuum
et ipsum non vendat nec alienet nisi prius emat et
apud se alium habeat.

De modo procedendi in causis civilibus.

Item statuit et ordinavit quod iudices deputati causarum civi-
lium questionum potestatis et qualibet potestatis ad ius
reddendum in civilibus causis ad instantiam cui-
xxvi libet petentis faciat reum citari semel vel ad do-
xxvi mum tribus vicibus vel duabus ad minus
quarum una sit per se. Et fiat citatio una
die pro altero seu alio ad minus dummodo
possit reus citari pro die sequenti quod in qualibet
citatione veniat ante terciam sive mane vel in
vesperis vel ante vesperas coram iudice prout
iudici videbitur, petenti de iustitia responsurus
in eum quod die terminum sit vel terciam. Citatio fieri
non possit. Et prima citatio fiat expensis petentis et
secunda vel tercia expensis rei. quod si non venerit et contu-
max fuerit mittatur actor in possessionem bonorum rei
et sibi detur tenuta de bonis ipsius hoc mo-
do quod si actio fuerit rei vendicatoria vel ypotheca-
ria vel alia realis actio mittatur in possessionem rei
petite. Et si actio fuerit personalis actio detur tenu-
ta dupli mobilium et tripli immobilium vel ad
extimandum procedat si voluerit actor apponen-
do pena in extimatione usque in centum solidos in
specta debiti quantitas ut iudici videbitur nec
in equis vel armis quibus et que erunt in redditu
civis nec in pannis de lectis vel in pannis qui-
bus de dorso si alia bona reus poterit inveni-
ri. Si vero infra dictos terminos comparuerit
qui rei absentiam allegare voluerit, dentur ei
absente per tres dies vel et ultra detur termi-
nus usque in quindecim dies iudicis arbitrio dum-
modo ille qui absentiam allegaverit iuret quod
non malitiose vel causa calumpniandi predicta ponat
et si infra terminum datum reus vel eius
procurator vel defensor pro eo non comparuerit, pro-
detur contra eum ut supra dictum est. De sus-
pectatione facienda de iudicibus et notariis civitatis communis.

Item statuit quod si actor apud unum ex tribus iudi-
cum proponatur querimonia seu fecerit aliquem
citari reus possit cum simplicibus libris suspe- xxvii
tum dicere et habere infra quinque dies a die cita-
tionis sibi vel domui facte et alium sibi non suspec- xxvii
tum eligere teneatur infra dictos quinque dies.
Quem si actor noluerit habere suspectum idem actor
eligat alium apud quem si reus causari nolu-
erit nichilominus primus iudex in ea pro-
cedat. Salvo quod si reus infra dictos quinque dies
et etiam infra duos dies postquam fuerit citatus coram
dicto iudice electo per actorem possit omnes tres iudices
suspectare et sibi eligere iudicem causarum civilium
potestatis. Et notarius teneatur scribere diem suspecta-
tionis et consensum et si non reperietur scriptura
inquiratur notarius vel eius et causa ambigui-
tatis contingit de suspicione sua declaretur per
iuramentum rei. Et notarius possit etiam haberi suspectus
modo predicto. Salvo quod si non erunt omnes tres
iudices curie suspectati et coram eis causa agere-
tur non possint omnes tres notarii suspectari.
Additum est huic capitulo s. quod omnes tres iu-
dices et notarii possint suspectari tam ab actore
quam reo. De quanta quantitate notarii possint cognoscere.

Item quod notarii possint cognoscere de causis civi-
libus a decem libris infra nisi aliud xxviij
processerit de partium voluntate. Et si aliquis fece- xxviij
rit vocari aliquem coram notario quod reus
possit ipsum notarium suspectare infra quinque
dies et tunc actor debeat eligere quinque alios
notarios de quibus reus unum eligat et si
aliquem eorum reus eligere noluerit primus
notarius in ea procedat. Et omnibus valeamus

in die sabbati vel mercurii tantum terminum debeat
assignari nisi aliud processit de partium volunta
te. Et iudex notarius quandam dierum utilium debeat
partibus terminum consignare et curtare
post iuramentum calumpnie. **De salario et re**
cipiendo per notarios iudicum curie causarum civilium scripturis.
Item statuimus quod notarii de curia consulum iustitie tam iudicum
xxviii causarum civilium de scriptura quam fecerint
accipiat a qualibet parte pro scriptura libel
li litis contestatione et iuramento calumpnie denarios
xxviiii quatuor. Et si aliqua partium voluerit sibi
dari in publica forma ab eo accipiat denarios
sex. Et pro qualibet positione et responsione denarios du
os et responsionem denarios viii. Et pro exemplatura
in publica forma denarios duos. Pro scriptura
positionis sive in quaterno habeat duodecim denarios
a partibus. Si vero sententia fuerit a .l. libris supra
habeat a partibus denarios sedecim inter ambos et publi
catura cuilibet in publica forma habeat a par
te sua denarios decem et octo. Ab inde vero supra
sed duos. Pro qualibet vero teste examinatu
ra et scriptura in actis denarios tres a producen
tibus et tantundem pro exemplatura in publi
ca forma. Et iudex notarius teneantur et debeant
habere cartas eis necessarias ad suum officium
et actramentum eorum propriis expensis. **De ho**
ris consiliis potestas et iudices ei debeat sedere ad bancam.
Item statuimus quod potestas et iudices potestatis horis con
xxix sitis debeat sedere ad bancam in palatio
xxx comunis ad ius reddendum tam in civilibus quam
in criminalibus questionibus. Nisi forte esset co
silium in palatio vel aliqua alia incommoditas
in quibus casibus debeat esse sub porticu
ad ius reddendum iudices vero et notarii curie et
notarii curie stent ad ius reddendum in platea

in platea comunis sub porticu vel in platea sicut con
tingit circumstantiis. Additum est huic capitulo quod
si alibi redderent ius non valeat nec teneat.
De testibus producendis in causis civilibus.
Item statuimus quod quelibet pars in causis civilibus
que ventilarentur coram iudice potestatis vel iudice cu
rie civilium causarum a decem libris supra debeat et xxxi
possit testes quos voluerit introducere infra xxxi
viginti dies utiles a die qua iuraverit de ca
lumpnia. Testes vero quos ad reprobandum quos no
luit introducere possit et debeat eos introdu
cere infra octo dies post testium apertionem. In ca
sibus casibus testes sint absentes quo casu
pro testibus absentibus iudex possit terminum
prorogare prout sibi videbitur et committere
receptionem testium in locis in quibus testis mora
retur vel esse dicerentur seu dicatur prout ipsi
iudici videbitur. Et ultra sex plures testes
non possint recipi. Post decem vero dilationes et testium
apertionem iudex debeat partibus dare terminum octo dierum
ad producendum infra que producere voluerit in
ea post quem terminum infra non possint nec debeant
recipi nisi producti nisi volens producere iuraverit
se infra impedimentum habuisse. Additum est huic capi
tulo quod testes deponant dicta ipsorum infra termi
num ad singulos actus. Et si infra dictum terminum
non deposuerint dicta ipsorum actum vacuum ha
beantur ~~pro non~~ pro non productis et non vani
us et eorum dicta non valeant. **De sententiis diffinitivis diffiniendis.**
Item statuimus quod iudices civilium causarum et quilibet potestatis
ad ius reddendum in causis civilibus debeant
causas diffinire et ferre diffinitivas sententias infra duos xxxii
menses utiles in quibus procedi potuit in ea co xxxii
putandos a die quo fuit iuratum de calumpnia a par
tibus nisi partes se concordaverint. Salvo quod de

ratione absentie testium fuit terminus prorogatus ultra viginti dies utiles ad probandum et octo ad reprobandum quod tunc tantum dies terminus prorogatus fuit ratione absentie testium. tantum plus habeat iudex ad prolationem sententie ultra decem dies institutos. Et predicta omnia non vendicet sibi locum ubi partes inter se sponte terminum prorogarent. De sacramento prestando in declaratione debiti ubi instrumentum publicum non apparet.

Item statuimus quod quicumque fecerit aliquam vocationem pro mobili
xxxiii et reus se non constrinxerit quod in dicta vocatione sit instrumentum publicum non apparet. declaretur debitum per sacramentum actoris et tenetur quod actor calumpnie non petat. et hoc faciat antequam in possessionem mittatur. De testibus cogendis ut veniant ad testimonium perhibendum.

Item statuimus quod potestas et iudex et quilibet potestas ad iura reddenda in causis civilibus debeat cogere
xxxiiii testes apte productos ut coram eis compareant et perhibendum testimonium veritatis. Et si testis vocatus non venerit puniatur ut in libro tertio evidentius continetur. Nichilominus cogatur per ipsum iudicem testimonium veritatis perhibere nisi se rationabiliter excusaverit. Et hec si testes fuerint morantes in districtu spoleti. Si vero fuerint extra districtum spoleti vel et in districtu in aliquibus castris distantibus a civitate ultra octo miliaria possit iudex ipsorum testimonium committere prout sibi videbitur vel testes qui fuerint in districtu cogere ad veniendum quod sit arbitrio iudicis. Si vero testis fuerit senex vel valetudinarius vel aliquo iusto impedimento detentus iudex possit committere receptionem et examinationem. Et si aliquis introduxerit testes post terminum ipsorum faciat eos deponere dicta sua infra terminum sibi antea assignatum. alioquin ab ipso termino maneant habeanturque pro non introductis et non iuratis. Salvo si per eum qui eos introduxit non steterit. et in calpano fuit. Et iudex teneatur nomina testium aperire eorum dicta teneat in secreto. addimus huic capitulo videlicet quod si aliquis opposuerit aliquam exceptionem de testibus absentibus extra provinciam quod iudex coram quo est ipse debeat assignare terminum quindecim dierum tali opponenti exceptionem. infra quem si non probaverit condempnetur in expensis alteri parti sacramento ipsius partis.

Quomodo et qualiter debeat petitionibus respondere

Item statuimus quod qui aliquis interrogatus ut respondeat petitionibus adversarii et iudex non permittat xxxv
stare ad vocem illius qui debeat respondere et si interrogetur tertio et non respondeat habeatur pro confesso. Et hoc si positio non sit implicata quam iudex clare et aperte debeat explicare. Et de qualibet clausula interroget. Alioquin non preiudicet Nota
interrogato sive respondeat sive non. Et hoc idem si positio sit impertinens. Et ita demum tertio interrogatus non respondens habeatur pro confesso. Si iudex hoc sibi predixerit quod eum habebit pro confesso et constet in actis. Et cogat quilibet ad respondendum antequam recedat ubi interrogetur de facto alieno quo casu si petitur detur dilatio ad deliberandum. Quod filius familias ante litis contestationem se patrem habere debeat allegare.

Item quicumque filius familias fecerit aliquem contractum xxxvi
et ipse de eo cum adversario litigaverit ante litis contestationem debeat allegare se patrem habere alioquin valeat processus factus et sententia. Et qui allegaverit se patrem habere compellatur pater ad consentiendum. De feriis Rubrica.

Item statuimus quod de terminis iudiciorum in causis civilibus detrahantur quinque dies qui precedunt xxxvii
et quinque qui secuntur nativitatem domini

bonu-

et octo qui precedunt et octo qui sequuntur resurrectionis domini. et octo qui precedunt et octo qui sequuntur festum sancte marie de agusto. et dies quibus cives spoleti fuerint in exercitu et dies festivitatis beate marie virginis et dies apostolorum et dies dominicales et diem festivitatum omnium sanctorum et diem beati francisci et beati dominici et beati augustini et beati symonis. sancti gregorii de spoleto sancti barattali. sancti angeli. sancti sabini sancti pontiani. et dies quibus officiales tenerentur infirmitate et quibus non possent interesse ad ius reddendum preter dies quibus imponuntur ferie de consilio generali et speciali. Et dies feriarum temporum messium et vendemiarum quibus temporibus imponantur ferie a consilio generali et speciali. silicet uno mense tempore messium et uno tempore vendemiarum mense. et non plus. quibus dies omnes sint feriati. et partibus iudicio non currat. additum est huic capitulo quod non obstantibus si feriis remanet in iudiciis quo in illis diebus non reddatur ius. Quod tutor et curator possit intrare possessionem bonorum pupilli que fuerunt patris et matris.

xxxviii xxxvii Item statuit quod tutor vel curator pupilli possit intrare curatorio nomine in possessionem bonorum que fuerunt olim patris et matris tempore mortis eorum sine pena et banno nisi ipsa bona fuerint vendita vel possessa iudicis auctoritate vel alio iusto et legitimo titulo

De alimentis prestandis mulieri que remansit vidua.

xxxviiii xxxviii Item statuit quod si aliqua mulier remansit vidua et ex ea non remanserint filii debeat habere alimenta condecentia secundum quantitatem dotis et bonorum mariti si morari noluerit ab illo qui habet et tenet dotem donec ipsius dotes redibuerint. Quod quilibet debeat audire appellationes et appellationibus minime respondere.

xl. xl. Item statuit quod iudex civilium causarum quilibet qui preest ad ius reddendum in civitate spoleti non possit nec debeat respondere appellationibus ab ipsius sententia vel processu dicendo quod non credat appellantem gravasse vel gravatum aut quod sit paratus revocare gravamen vel similia verba dicendo set quilibet qui appellaverit libere dimittat et prosequi causam suam coram exgravatore seu iudice appellationis. sine aliqua responsione. et qui faceret in predictis centum

vice qualibet puniatur. et ipsius responsio nullius valoris existat et hoc locum habet si ad exgravatorem comunis spoleti fuerit appellatum. Quod potestas et capitaneus et eorum iudices teneantur pronuntiare processibus secundum consilio alterius iudicis.

Item quod potestas et sui iudices. capitaneus sive exgravator et iudex eius teneantur per se et sine consilio alterius iudicis qua suorum super processibus habitis coram eis procedere et pronuntiare nisi ab aliqua parte fuerit petitum quod super expensis habeat consilium. quo casu receptis suspectis a partibus. consultore assumat. et si ille qui hoc petierit victor extiterit altera pars eidem ad restitutionem expeditis salarii teneatur xli xli

De non vocando aliquem coram diversis iudicibus.

Item statuit et ordinat quod nullus notarius civitatis possit nec debeat audire aliquam questionem nisi de hominibus civitatis sue et de possessoribus hominum civitatis sue et quod nulla persona possit nec debeat facere vocari aliquem vel aliquam personam nisi coram uno et eodem officiali sive de uno facto sive de diversis factis et si coram alio faceret vocari non valeat nec teneat. De pena notariorum baiulorum recipientium salarium ultra statutis preceptum. xlii xlii

Item statuit quod notarii civitatis sint contenti de salario concesso in statuto et si ultra reciperet solvat qualibet vice pro banno. decem libras denariorum. et officium quod postmodum exerceret non valeat ipso iure. Et si aliquis vocatus comparuerit in termino sibi dato vel dando et actor non comparuit in ipso termino quod debeat xliii xliii

ipsum licentiaverit et non darent sibi alium terminum
sub pena predicta et non est de eo concordia ptm
De salario dando consultoribus.
Item quod nullum salarium quod alicui consultori daretur
super aliquo dubio quod in aliqua causa seu questione
xliiii inciderentur possit excedere summam quinque solidorum pro qua
liber partium. Si vero super aliqua diffinitiva sententia
contigerit consultorem assumi possit salarium consulti
ascendere tantum summam denariorum trium pro libra pro qua
libet parte dummodo totum salarium non exce
dat summam viginti solidorum pro qualibet parte
dummodo in aliqua causa aliqua varietas non cogatur.
Additio: hinc capitulo additum est quod nullus qui habet ferre sen
tentiam non possit nec debeat assumere aliquem sapientem
sive iudicem non petitur ab aliqua partium et si pete
retur et poneretur iudex sive consultor quod salari
um talis consultoris non excedat summam quinque solidorum. Et si
aliquis iudex vel consultor acciperet ultra quantitatem
quinque solidorum tam ille qui daret quam etiam consultor qui
acciperet vel accipi faceret puniatur in decem libris cortonensium
et consilium eius non valeat ipso iure. De salario
solvendo camerario communis in civilibus causis.
Item quod quilibet iudex vel alius potestas ad ius
reddendum in causis civilibus libellus offeretur
xlv seu daretur faciat exprimi in ipso libello extima
tionem rei petite vel certa quantitas petatur non peta
tur et ante litem contestatam faciat solvi camerario
communis pro qualibet libra denarios sex extimationis pro
dicta vel quantitatis petite cum petatur quantitas qua
ntitas et hoc salarium solvatur camerario communis. Si que
stio fuerit coram iudice potestatis. Si vero coram officia
libus civitatis spoleti eius officialis coram quo
questio erit recipiat denarios tres pro libra et alios tres
pro libra camerario communis persolvatur. quod salarium
ab actore solvatur ante litem contestatam vel ante exe
cutionem precepta ut eadem die non potestati sit de
solvendo. et si fiat contestatio super exceptione quod proponeretur
ab eo proponitur salarium ab actore solvatur. Et si sa
larium solutum non fuerit modo predicto litis contestatio
et processus nullius valoris existant. Et si ille
qui extimavit rem petitam parum extimaverit et eo
depnat ad restitutionem ipsam retinere et habere voluerit
hoc possit. solvendo victori extimationem ab eo fac
tam. et quartam partem plus. Et tunc victor teneatur
rem reddere per publicum instrumentum dum tamen in causa principa
li vel in civilibus vel appellationibus salarium non exce
dat quinquaginta solidos cortonensium. Et in criminalibus et
civilibus quantacumque fuerit quantitas in sententiis vel
condempnationibus excepta. De salario recipiendo per
notarios vayrary pro scripturis.
Item quod nullus notarius vayrarie recipiat aliquid pro precepto
scripto in quaterno nisi denarios duos. Et pro scriptura
in quaterno denarios tres et pro exemplatura in publica xlvi
forma denarios tres. Et pro scriptura positionum in qua
terno ab apponente denarios duos. a respondente denarios unum
et notarius emat cartas de suis denariis. Et de precepto et sen
tentia sub una publicatione denarios duodecim et sit in arbitrio
victoris partis recipere suam et potestatis a decem
solidis infra non fiat sententia fiat solum preceptum si debe
bitum constiterit. Et notarius vayrarie teneatur reddere pre
ceptum et sententiam infra octo dies postquam fuerit a po
testate et si contra fecerint puniatur in solidis quinque. Et
ipsi banna bestiarum non recipiant sed deveniat
in manibus camerarii. Et ipsa banna et quelibet
alia datorum dampnorum ipsi vero notarii non recipiant. Et
si contra fecerint et fraudem commiserit in predictis vel aliquo
predictorum puniatur per potestatem in solidis viginti. Et
ipsi notarii teneantur dare camerario copiam ban
norum que fuerint in actis ipsorum

Quod assessores debeant notarios de officio delegare.

Item si quis iudex noluerit notarium officium delegare compulsus sit cum eo ad examinationem et terminationem causarum cum esse possit ad predicta. Et si sibi placuerit et si non
xlvj luerit coram eo ad ius reddendum debeat notarium officium delegare iudex supradicte. **De pignoribus et tenutis vendendis aut iudicis.**

Item quod habentes pignora vel tenutas sibi datas per curiam liceat ea vendere et alienare pro suis debitis duplis et expensis condempnationis iudicis, factis bandi
xlvij mentis duobus et si vendi non potuerit creditori in solutum debeat assignari tantum quantum debitum fuit diligenti examinatione prehabita. Quod superfluum fuerit debitori restituat. Si minus debito fuerit per debitorem debeat adimpleri. Et idem sit in tenutis datis in contumacibus et tenutis datis in debitis confessis. Et diffinitivis sententiis si apparuerit debitum et clarum fuerit instrumento vel alio modo legitimo. Et dilationes et bannimenta fiant omni banditorum ad predam fiant ut de iudicis processerit voluntate. Et potestas sive iudex cogat debitorem ad instantiam creditoris ut debitori consentiat. **Quod questiones dandi debeant iuramento.**

xlviij Item statuit quod potestas et quilibet positus ad ius reddendum quod in civilibus causis contra quo aliquis vocatus fuerit faciat ad petitionem actoris vel rei questionem dandi iuramento quo casu salarium solvi non debeat.

De expensis restituendis.

Item statuit ad hoc ut lites imposterum minuantur
l que contra iustitiam moventur quod quandoque ad petitionem alicui vocatus fuerit coram iudice vel alio qui preest ad ius reddendum et actor contumax fuerit die termini amplius non audiatur si prius vocato omnes expensas restituat. Et idem in reo contumace debeat observari. Et si ordinato iudicio per potestatem vel alias insurgant dubia super quibus interlocutoria feratur vel in principali causa diffinitiva sententia semper in omnibus et singulis victus victori expensas restituat. Et cogatur per potestatem et iudicem et quemlibet alium ad ius reddendum restituere datas expensas infra tres dies post platam sive interlocutoriam seu diffinitivam. Et cognitor seu iudex appellationem non admittat nisi prius qui appellaverit victus datas expensas victori restituat. Et si contra factum fuit processus factus super ipsa causa non valeat et expensas predicte declaretur sacramento victoris iudicis taxatione premissa. Et idem locum habeat in expensis factis in causa appellationis ut victus victori in ipsa causa restituat expensas modo predicto.

De copiis dandis de libris causarum et notariorum.

Item quod potestas et quilibet positus ad ius reddendum lj
teneatur ex suo officio sine strepitu iudicii cogere tabularios et notarios et heredes et successores eorum et omnes qui tenent librum seu libros eorum de scripturis que sunt in libris notariorum tabulariorum tam de datis quam de receptis a quocumque. Et cuicumque dare copiam ad petitionem cuilibet contra eis vel alterum ipsorum facere habent vel in eorum scriptura vellet contra eos vel contra alteram personam vel vellet ipsam scripturam et predicta vendicet sibi locum in preteritis et futuris. **De fideiussoribus et principalibus conservandis indempnibus ab illis qui se pro alio obligaverint.**

Item si quis fideiussor vel fideiubebit vel principalis
se constituerit debitorem pro aliqua persona in aliquo debito et satisfecerit vel condempnatus fuerit ille pro lij
quo se obligaverit debeat conservare indempnem. Et si talis qui se pro aliquo obligaverit ipsa de causa fuerit citatus tantum semel ille pro quo se obligaverit debeat eum defendere et defensionem in se

[illegible] et super hoc appellatur vel officio sine stre-
pitu iudicii. et eum indempnem debeat conservare. et
si non incontinenti solvendo ad voluntatem eius cum
quo se obligavit pro eo debeat compelli a predicta
potestate. Et quilibet potestas ad ius reddendum de-
beat observare sine strepitu iudicii ad voluntatem
eorum qui se pro aliis obligaverint. · De conserva-
do · indempne qui pro alio se obligavit.

Item si quis de civitate vel districtu Spoleti fecit
liij vel fecerit aliquod debitum in aliquibus locis
liij accipiendo pecuniam vel alias res vel se alteri
obligando cuius occasione aliquis de civitate Spo-
leti vel eius districtu dampnum aliquod pateretur
Et clarum fuerit quod ille pro quo dampnum passus
est non possit se iuste defendere pro debito
quod fecerat. potestas et iudex teneantur et debeant
facere restitui. Et emendare ab eo qui debitum fecit
vel accepit dampnum passo. cogendo ipsum iuste et re-
rebus ad petitionem ipsius qui passus est. · Quod qui-
libet notarius requisitus possit et debeat scribere protestationes et appellationes.

Item quicumque voluerit appellare vel protestari coram
liiij liiij potestate vel aliquo suo officiali vel coram quolibet alio offi-
ciali. quilibet notarius requisitus possit et debeat
appellationem et protestationem scribere. Et quod potestas
et sui iudices debeant talem notarium cogere ad scriben-
dum ipsam protestationem et appellationem quotiens
fuerint requisiti. Et ipse potestas et sui officiales
non faciant vel prohibeant alium notarium scribere pre-
dicta et si contra fecerint puniantur in capitulo de
penis libro tertio contento et tali precepto vel pro-
hibitione non observante et ipsa protestatio et appellatio
valeat si facta fuerit presentibus tribus ydoneis te-
stibus. · Quod omnes officiales debeant rationari ·

lv Item statuimus quod omnes officiales comunis Spoleti et de
lv. banno. Et exactores civitatis et camerarii et eos
potestates castrorum et villarum banni redeant et
reddere debeant rationem eorum ad ministrationem banni
officii et de quibus debent occasione eorum ad mi-
nistrationis officii coram domino capitaneo et congra-
vatore comunis Spoleti finito eorum officio et ab ipso ca-
pitaneo et congravatore debeant sindicari et ra-
tionari. Et omnis potestas et facultas rationato-
ribus super rationibus contra formam capituli attribu-
ta ad capitaneum seu congravatorem devolvatur.
Et capitaneus sive congravator debeat rationes
cogere ab dictis officialibus sive sindicare eos
infra tempus in capitulo comprehensum. quod de ipsis officia-
libus ratiocinio loquitur. officiales vero
de quibus non est tempus in capitulo comprehensum
infra quod debeant reddere rationem. infra duos
menses post finem sui officii debeant rationa-
ri sive sindicari. Et si predictus capitaneus non ob-
servaverit pro quolibet officiali in quo contra fece-
rit in libris decem debeat condempnari. Et ipse capi-
taneus sive congravator in ratiociniis
ipsorum seu predictorum officialium et ipsorum quolibet
et et rationatores capitanei seu congrava-
toris coram quibus ipse capitaneus sive con-
gravator debebit reddere rationem in dictis
ratiociniis et consilio possint dare delatores
et terminos prout eis placuerit et de ipsorum
arbitrio et voluntate et hoc capitulum sit pre-
cisum nullo alio tenore observari.

De quanta dotis recipienda.

Item statuimus et ordinamus quod si matrimonium [illegible]
vit aliquis morte alicuius uxoris sine liberis lvj
vel patre si in morte mulieris maritus lvj.
retineat quartam dotis dummodo non exce-
dat summam .l. librarum. idem in marito premortuo
dummodo matrimonium sit contractum inter virum

et uxore et ipsam ad domum traduxerit in uxorem.

De syndico et yconomo domini episcopi audiendo.

Item ad honorem et reverentiam venerabilis patris domini
episcopi Spoletani et capituli statuit et ordinat quod si aliquis
syndicus yconomus et procurator vel
R. aliquis alius pro eo et capitulo moverit aliquam
questionem contra aliquem vel aliquos de civitate et
lvii districtu Spoleti in agendo vel defendendo. po-
testas et eius officiales et quilibet alius
officialis de Spoleto eos et quemlibet ipsorum audi-
re et intelligere debeant diligenter et eis et cui-
libet eorum ius et iustitiam facere teneantur sicut
honorabilibus civibus Spoletanis.

Quod nulla mulier dum stabit cum filiis vel filiabus in do-
mo quondam viri sui possit petere dotes.

Item statuit quod nulla mulier dum stabit et morari
lviii voluerit cum filiis et filiabus suis in domo quondam ma-
R. riti non possit dotes petere. Set si voluerit ad
secunda vota transire et dotes recipere et post
restitutionem dotis non possit nec debeat a-
limenta habere occasione quod dicat maritum eam
dominam et massariam reliquisse et hoc locum habeat
si filii sint heredes mariti. De cogendis consortibus

et mercatoribus ad dandum copiam suorum librorum.

Item si quis consors vel mercator vel aliquis ali-
lviiii us promiserit reddere vel solvere aliquam pecuniam
R. et nantam vel aliquid aliud per publicum in-
strumentum vel si inveniretur in libro mercato-
rum vel tabulariorum quod ipse mercator vel con-
sors recepisset ab aliquo aliquam pecuniam [illegible]
vel aliquid aliud. quod potestas et quilibet alius
ad ius reddendum positus teneatur cogere
consortes et mercatores ad creditoris pe-
titionem dandi copiam ipsorum librorum sive
scripturam et teneantur cogere ipsos merca-
tores et consortes et quemlibet alium in persona et rebus
ad voluntatem creditoris. Et quicumque fuerit conde-
mpnatus. mandato potestatis pro eo quod non satisfe-
cerit creditori cogatur ad satisfaciendum ad vo-
luntatem creditoris. Salvo si opponentur le-
gitime exceptiones. Et si quis filius fami-
lias maior decem et octo annis steterit ad ta-
bulam vel ad apotecam et publice contraxerit per
ipsam artem dando et recipiendo. pater et bona pat pro filio
patris sint obligata et obligentur pro suo
filio qui promisit et cui promisit vel cum
quo contraxerit ac si ipse promisisset vel
contraxisset. Et si filius esset legitimus
vel naturalis non obstante in eo quod fecit
dum erat ad tabulam vel ad apotecam si postea
recessisset a tabula vel mercantia. Salvo si pater
probaverit quod fecerit publice promulgari quod non
vult pro suo filio teneri quod addito banno
in curia pater et bona eius pro tali filio non
teneantur. De precepto faciendo debitoribus

viso instrumento debiti per iudicem et quilibet et post ad ius reddendum.

Item statuimus quod quilibet qui positus ad ius red-
dendum possit viso instrumento debiti facere preceptum lx
debitori de solvendo inde ad tres dies salvis ex- R.
ceptionibus quas possit opponere infra predictos
dies tres dies et eas probare per testes
et instrumenta infra alios octo dies et si ad ter- No. ... nas fa... ... accessit ... inquiri ...
minum ab ipso iudice datum non fuerint oppo-
site vel opposite et probate solutum non fuerit.
iudex qui fecerit preceptum cogat debitorem
in persona et rebus ad voluntatem creditoris dan-
do tenutam contra eum vel constringendo eum
ubi voluerit creditor dum modo [illegible]
[illegible] teneatur si fuerit officialis

qui sunt in loco fratrum minorum et loco fratrum pre-
dicatorum que erunt deposite a quatuor annis
citra silicet ad locum dictorum fratrum predicatorum.
Qui libri spectant ad commune Bononie quod ipsi libri om-
nes ut dictum est deponantur in armario comunis sed
in turri ubi manet capitaneus comunis. Et
quod omnes et singuli libri cuiuslibet potestatis pona-
ntur per se in uno loco sive cassa et escarbatum
eam cassam nomen ipsius potestatis. Qui libri
et scripture custodiantur per operarios qui cu-
stodiunt ymagines maioris domus Bononie
pro comuni Bononie bona fide sine omni fraude per dicto
comuni sub bona custodia. habendo quilibet eo-
rum unam bonam clavem vel duas diversas una
ab alia pro ipsis libris claudendis. Qui ope-
rarii possint et debeant dare copiam ipsorum
librorum et scripturarum omnibus petentibus quibus
ipse scripture pertinerent vel eorum parentibus vel per-
sone comunis per eorum notarium si haberet. Et si
non non haberet notarium quod detur eis per consilium
comunis et non aliter ad dictum officium exercendum.
Qui possint recipere a petente scripturas pro eorum
labore et scripture duos denarios a centum libris infra
ab inde supra quantacumque fuerit summa exemplandi
mel. quinque denarios et non plus. De quibus due par-
tes sint operariorum et tertia ipsius sancte Marie
et tertia pars sit notarii pro suo labore scripture
dummodo copiam dare non possint nec debeant nec
ipsos libros deferre ad aliquem locum sine licentia
potestatis et capitanei. Et in fine sui officii
ipsi operarii teneantur et debeant ipsos libros
et scripturas reassignare successoribus
eorum per scripturam publicam. Et qui sunt ad custodiam
ipsorum librorum in fine officii non possint esse de-
inde ad tres ad tres annos.

De removendo cursum aque Saleti.

Et cum strata quedam per pede sancti briti et zanarii zanarii
sit destructa et devastata per aqua Saleti ita quod homines
et bestie per aquosum ire et redire non possunt propter aquam
ipsius Saleti que labitur per dictam stratam et exbat
exagerat dampnum patiatur commune Bononie propter frumentum quod
apportari non potest ad civitatem Bononie arano et
aliis locis. Dictum est ordinatum quod potestas teneatur pre
in calo mensis. congregari et congregari facere omnes
homines qui habent possessiones in plano zanarii qui homines
eligere et eligere debeant et hi duos homines. lxxi.
qui inveniant et invenire debeant cursum dicte
aque sicut eis melius videbitur expedire lxxi
et actare et actari facere dictum cursum ita quod aqua
Saleti non labatur nec labi possit per dictam stratam
et debeat fieri expensis illorum quibus dicta aqua
dampnum facit et in quorum possessiones intraret dicta
aqua si laberetur per dictam stratam. Et dicti homines
habeant potestatem imponendi et distribuendi inter
dictos homines quibus dampnum facit. et potestas tene-
atur dictis duobus hominibus dare fortiam co-
gendi et colligendi dictas expensas sicut eis
fuerint imposite et distribute et quod dicti duo
homines habeant potestatem percipiendi dictis hominibus
quibus dampnum facit dicta aqua si labitur per
dictam stratam et quid voluerint pro dicto opere fa-
ciendo usque in centum solidos pro pena non obe-
dientibus. Et postquam dictus cursus fuerit ac-
tatus vel cum actatus fuerit nullus audeat in-
pedimentum prestare vel in aliquo destruere
vel devastare. Et siquis contra fecerit puni-
atur in centum libris. Et quilibet possit
eum accusare et teneatur in credentia et habeat
medietatem banni. Et hoc capitulum sit preci-
sum huius capitulo nullo alio obstante. Et potestas pre

teneat hoc capitulum observare et observari facere
omni appellatione remota et si negligens fuerit p
p. det de suo salario centum lib. den. cort.